

ՊԵԿԻՆՅԱՆ ՀՌՉԱԿԱԳԻՐ

(15 սեպտեմբերի, 1995 թ.)

1. Մենք՝ Կանանց դրության վերաբերյալ չորրորդ հանաշխարհային խորհրդաժողովի մասնակից կառավարություններս,
2. Հավաքվելով այստեղ՝ Պեկինում, 1995 թ. սեպտեմբերին, Միավորված ազգերի կազմակերպության հիմնադրման հիսունամյա տարեդարձի տարին,
3. Տոգորված ամուր վճռականությամբ՝ հասնելու աշխարհի բոլոր կանանց համար հավասարության, զարգացման և խաղաղության նպատակներին՝ հանուն համայն մարդկության շահերի,
4. Հաշվի առնելով աշխարհի բոլոր կանանց ակնկալիքները և ուշադրության առնելով կանանց և նրանց դերերի ու հանգամանքների բազմազանությունը, արժանին մատուցելով այն կանանց, որոնք ճանապարհ են հարթել, և ներշնչված այն հույսով, որի մարմնավորումն է աշխարհի երիտասարդությունը,
5. Ընդունում ենք, որ վերջին տասնամյակում կանանց դրությունը շատ կողմերով էապես բերավավվել է, բայց այդ առաջընթացն անհամաչափ է եղել, և տղամարդկանց ու կանանց անհավասարությունը նախկինի պես գոյություն ունի, հիմնական խոչընդոտները պահպանվում են, ինչը լրջորեն անդրադարձնում է բոլոր մարդկանց բարեկեցության վրա,
6. Ընդունում ենք, որ այդ իրավիճակը խորանում է աղքատության զորացմամբ, որն ազդում է աշխարհի մարդկանց մեծ մասի, մանավանդ կանանց և երեխաների կյանքի վրա, և դրա ծագումը պետք է որոնել ինչպես ներպետական, այնպես էլ միջազգային ոլորտներում,
7. Հայտարարում ենք մեր անվերապահ նվիրվածությունն այդ սահմանափակումների ու խոչընդոտների վերացման գործին և այդպիսով կանանց վիճակի բարելավմանն ամբողջ աշխարհում ու նրանց հնարավորությունների ընդլայնմանը և համաձայնում ենք, որ դա այսօր արդեն անհետաձգելի միջոցառումների ձեռնարկում է պահանջում՝ վճռականության, հույսի, համագործակցության և համերաշխության ոգով, որպեսզի նոր ձեռքբերումներով ուրք դնենք հաջորդ հարյուրամյակ:

Մենք հաստատում ենք մեր կողմնակցությունը.

8. Տղամարդկանց և կանանց իրավահավասարությանը և բնատուր մարդկային արժանապատվությանը, ինչպես նաև Միավորված ազգերի կազմակերպության կանոնադրությունում, Մարդու իրավունքների հանընդհանուր հռչակագրում և մարդու իրավունքների ոլորտի ուրիշ փաստաթղթերում, մասնավորապես Կանանց նկատմամբ խտրականության բոլոր ձևերի վերացման մասին և Երեխայի իրավունքների մասին կոնվենցիաներում, ինչպես նաև Կանանց նկատմամբ բռնության վերացման մասին և Չարգացման իրավունքի մասին հռչակագրերում հռչակված նպատակներին ու սկզբունքներին.

9. Կանանց և աղջիկների մարդու իրավունքների՝ որպես մարդու համընդհանուր իրավունքների և հիմնական ազատությունների անբախտելի, բաղկացուցիչ և անբաժանելի մասի, լիակատար իրականացման ապահովմանը.

10. Այն կոնսենսուսի և առաջընթացի զարգացմանը, որոնք ձեռք են բերվել Միավորված ազգերի կազմակերպության՝ բարձր մակարդակի խորհրդատվությունում ու հանդիպումներում (կանանց դրության բարելավման՝ Նայրոբիում 1985 թ., երեխաների՝ Նյու Յորքում 1990 թ., շրջակա միջավայրի և զարգացման՝ Ռիո դե Ժանեյրոյում 1992 թ., մարդու իրավունքների՝ Վիեննայում 1993 թ., ազգաբնակչության և զարգացման՝ Կահիրեում 1994 թ. և սոցիալական զարգացման՝ Կոպենհագենում 1995 թ.)՝ հավասարության, զարգացման և խաղաղության հասնելու նպատակով.

11. Կանանց դրության բարելավման ոլորտում Նայրոբիի հեռանկարային ռազմավարությունների լիակատար և արդյունավետ ապահովմանը.

12. Կանանց հնարավորությունների ընդլայնմանը և դրության բարելավմանը, ներառյալ մտքի, խղճի, դավանանքի և համոզմունքների իրավունքն ու ազատությունը, նպաստելով այդպիսով տղամարդկանց և կանանց բարոյական, էթիկայի, հոգևոր և մտավոր պահանջմունքների բավարարմանը՝ անհատապես կամ ուրիշ խմբերի հետ միասին, և դրա միջոցով հնարավորության երաշխիք տալով նրանց լիովին իրացնելու սեփական ներուժը հասարակության մեջ իրենց կյանքը սեփական սպասումներին համապատասխան ձևավորելիս:

Մենք համոզված ենք, որ

13. Կանանց հնարավորությունների ընդլայնումը և հավասարության հիման վրա նրանց համակողմանի մասնակցությունը հասարակության կյանքի բոլոր ոլորտներին, ներառյալ մասնակցությունը որոշումների կայացման գործընթացին և մուտքը իշխանություն, հիմնարար նշանակություն ունեն հավասարության, զարգացման և խաղաղության նպատակներին հասնելու համար.

14. Կանանց իրավունքները մարդու իրավունքներ են.

15. Հավասար իրավունքները, հնարավորությունները և ռեսուրսների մատչելիությունը, տղամարդկանց և կանանց միջև ընտանեկան պարտականությունների հավասար բաշխումը և ներդաշնակ գործընկերությունն առանցքային նշանակություն ունեն իրենց և իրենց ընտանիքների բարեկեցության, ինչպես նաև ժողովրդավարության ամրապնդման համար.

16. Կայուն տնտեսական աճի, սոցիալական զարգացման, շրջակա միջավայրի պահպանության և սոցիալական արդարության հիման վրա աղքատության վերացումը պահանջում է կանանց ընդգրկում տնտեսական և սոցիալական զարգացման մեջ, կանանց և տղամարդկանց՝ որպես շարժիչ ուժերի և դեպի մարդիկ կողմնորոշված կայուն զարգացման շահառուների, հավասար հնարավորություններ և լիակատար ու հավասարաչափ մասնակցություն.

17. Կանանց՝ սեփական առողջության բոլոր հայեցակետերի, մասնավորապես սեփական վերարտադրության վերահսկողության իրավունքի հստակ ընդունումն ու հաստատումը հիմնարար նշանակություն ունեն նրանց հնարավորությունների ընդլայնման համար.

18. Խաղաղությունը տեղական, տարածաշրջանային և համընդհանուր մակարդակներում հասանելի է և անխզելիորեն կապված է կանանց դրության բարելավման հետ, որ

կարևորագույն ուժ է կոնֆլիկտների կառավարման ու կարգավորման և բոլոր մակարդակներում ամուր խաղաղության հաստատման օժանդակության գործում.

19. Կանանց համաշխարհային մասնակցությամբ անհրաժեշտ է մշակել, իրականացնել գործուն, արդյունավետ և փոխլրացնող ու զենդերային հայցակետերը հաշվի առնող ռազմավարություններ ու ծրագրեր, ներառյալ քաղաքականությունն ու ծրագրերը զարգացման ոլորտում, որոնք կնպաստեն կանանց իրավունքների ընդլայնմանը և դրության բարելավմանը.

20. Քաղաքացիական հասարակության բոլոր ուժերի, մասնավորապես կանանց խմբերի և ցանցային կառույցների և ուրիշ ոչ կառավարական ու համայնքային կազմակերպությունների մասնակցությունն ու ներդրումը, նրանց ինքնուրույնության հարգման և կառավարության հետ համագործակցության պարագայում, կարևոր պայման են Գործողությունների ծրագրի հաջող իրականացման և դրա հետ կապված հետագա գործունեության համար.

21. Գործողությունների ծրագրի իրականացումը պահանջում է պարտավորությունների ստանձնում կառավարությունների և միջազգային հանրության կողմից: Կառավարությունները և միջազգային հանրությունը՝ գործնական միջոցառումներին առնչվող իրենց ազգային և միջազգային պարտավորություններով, ներառյալ խորհրդաժողովում ստանձնած պարտավորությունները, ընդունում են կանանց հնարավորությունների ընդլայնման և դրության բարելավման անհապաղ միջոցառումների անհրաժեշտությունը:

Մենք լի ենք վճռականությամբ՝

22. Ներկա հարյուրամյակի վերջում ակտիվացնելու ջանքերը և գործնական աշխատանքը Կանանց դրության բարելավման ոլորտում նայրոբյան հեռանկարային ռազմավարությունների նպատակներին հասնելու համար.

23. Հնարավորություն ապահովելու կանանց և աղջիկների համար՝ լիովին օգտվելու մարդու բոլոր իրավունքներից ու հիմնական ազատություններից և գործուն միջոցներ ձեռնակելու այդ իրավունքների ու ազատությունների խախտումների դեմ.

24. Ձեռնարկելու բոլոր անհրաժեշտ միջոցները կանանց և աղջիկների նկատմամբ խտրականության բոլոր ձևերի վերացման, տղամարդկանց ու կանանց միջև հավասարության հասնելու բոլոր խոչընդոտները վերացնելու և կանանց դրության բարելավման ու նրանց հնարավորությունների ընդլայնման ուղղությամբ.

25. Հասնելու տղամարդկանց համակողմանի մասնակցությանը հավասարության հասնելու բոլոր ջանքերին.

26. Աջակցելու կանանց տնտեսական անկախության հասնելու գործում, ներառյալ զբաղվածությունը, և վերջ դնելու աղքատության անընդհատ և հարաճուն ծանրությանը, որ կրում են կանայք տնտեսական կառույցների վերափոխման, բոլոր, այդ թվում և գյուղական շրջաններում ապրող կանանց՝ որպես զարգացման կարևոր մասնակիցների, արտադրական ռեսուրսների, հնարավորությունների և պետական ծառայությունների հավասար մատչելիություն ընձեռելու հիման վրա .

27. Խրախուսելու մարդուն ուղղված կայուն զարգացումը, ներառյալ անշեղ տնտեսական աճը, կանանց և աղջիկներին բազային կրթության, անընդհատ կրթության, գրագիտության և մասնագիտական պատրաստության և առաջնային բժշկա-սանիտարական օգնության հնարավորություն ընձեռելու հիման վրա.

28. Դրական քայլեր ձեռնարկելու խաղաղության հաստատման ուղղությամբ՝ ելնելով կանանց դրության բարելավման շահերից, ընդունելով այն առաջատար դերը, որ ունեցել են

կանայք հանուն խաղաղության շարժման մեջ, ակտիվորեն հասնելու համընդհանուր և լիակատար գինաթափման միջազգային խիստ և արդյունավետ հսկողության պայմաններում և աջակցելու միջուկային փորձարկումների համապարփակ արգելման մասին համընդհանուր և արդյունավետ հսկողության ենթակա համաձայնագրի անհետաձգելի կնքման շուրջ բանակցությունները, որը կնպաստի միջուկային գինաթափմանը և միջուկային զենքի տարածման կանխարգելմանը բոլոր առումներով.

29. Կանխելու և վերացնելու կանանց և աղջիկների նկատմամբ բռնության բոլոր ձևերը.

30. Ապահովելու կանանց և տղամարդկանց համար կրթության և բժշկական օգնության հավասար մատչելիություն և հավասար վերաբերմունք նրանց նկատմամբ այդ ոլորտներում և հասնելու կանանց սեռական ու վերատադրողական առողջության լիակատար բարելավման, ինչպես նաև նրանց կրթական մակարդակի բարձրացման.

31. Խրախուսելու և պաշտպանելու կանանց և երեխաների մարդու բոլոր իրավունքները.

32. Ջանքեր գործադրելու այն բոլոր կանանց և երեխաներին մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների ամբողջությունից օգտվելու հնարավորության ընձեռման համար, որոնք բխվում են իրենց իրավունքների ընդլայնումը և դրության բարելավումը խոչընդոտող համալիր արգելքների այնպիսի գործոնների պատճառով, ինչպիսիք են ռասայական պատկանելությունը, տարիքը, լեզուն, էթնիկ պատկանելությունը, մշակույթը, կրոնը կամ անհատականությունը և կամ պատկանելությունը բնիկ ժողովրդին.

33. Ապահովելու միջազգային իրավունքի հարգումը, ներառյալ մարդասիրական իրավունքը՝ ելնելով առաջին հերթին կանանց և աղջիկների պաշտպանության շահերից.

34. Հասնելու բոլոր տարիքների կանանց և աղջիկների ունակությունների առավելագույն զարգացմանը, ապահովելու նրանց համակողմանի և հավասար մասնակցությունը բոլորի համար ավելի կատարյալ աշխարհ կառուցելուն և բարձրացնելու նրանց դերը զարգացման գործընթացում:

Մենք լի ենք վճռականությամբ

35. Ապահովելու կանանց համար տնտեսական ռեսուրսների հավասար մատչելիությունը (ներառյալ հողը, վարկերը, գիտությունը և տեխնիկական, մասնագիտական պատրաստությունը, տեղեկատվությունը, հաղորդակցության միջոցները և շուկաները)՝ որպես կանանց և աղջիկների դրության հետագա բարելավման միջոցներից մեկը, այդ թվում տվյալ ռեսուրսների հավասար մատչելիության ապահովման հետ կապված բարիքներից օգտվելու հնարավորության ընդլայնման հաշվին և մասնավորապես միջազգային համագործակցության միջոցով:

36. Ապահովելու Գործողությունների ծրագրի հաջող իրականացումը, որի համար կպահանջվի կառավարությունների, միջազգային կազմակերպությունների և բոլոր մակարդակների հաստատությունների վճռական կողմնակցությունը: Մենք վստահաբար հանոզված ենք, որ տնտեսական զարգացումը, սոցիալական զարգացումը և շրջակա միջավայրի պահպանությունը կայուն զարգացման փոխկապակցված և փոխլրացնող բաղադրիչներ են՝ ներկայացնելով բոլոր մարդկանց կյանքի որակի բարձրացմանն ուղղված մեր ջանքերի հիմքը: Արդար սոցիալական զարգացումը, որի շրջանակներում աղքատության պայմաններում ապրող չունևորներին, մանավանդ կանանց վերապահվում է էկոլոգիական ռեսուրսներից մշտապես օգտվելու իրավունքը, համարվում է կայուն զարգացման անհրաժեշտ հիմքը: Մենք ընդունում ենք նաև, որ մշտական հիմքի վրա սոցիալական

զարգացման և սոցիալական արդարության աջակցության համար անհրաժեշտ է համընդգրկուն և անընդհատ տնտեսական աճ կայուն զարգացման համատեքստում: Գործողությունների ծրագրի հաջող իրականացման համար նաև կպահանջվի ռեսուրսների պատշաճ համախմբում ազգային և միջազգային մակարդակներում, ինչպես նաև նոր և լրացուցիչ ռեսուրսներ զարգացող երկրների համար՝ ընդգրկելով բոլոր ֆինանսական մեխանիզմները (ներառյալ բազմակողմ, երկկողմ և մասնավոր աղբյուրները) կանանց դրության բարելավման նպատակով, ֆինանսական ռեսուրսներ ազգային, ենթատարածաշրջանային, տարածաշրջանային և միջազգային հաստատությունների ներուժը ամրապնդելու համար, նվիրվածություն հավասար իրավունքների, հավասար պարտականությունների և հավասար հնարավորությունների ապահովման գործին, ինչպես նաև կողմնակցություն բոլոր ազգային, տարածաշրջանային և միջազգային մարմիններում և քաղաքականության ձևավորման գործընթացներում տղամարդկանց և կանանց իրավահավասար մասնակցությանը, վերջապես աշխարհի կանանց առջև հաշվետվության ապահովման բոլոր մակարդակների մեխանիզմների ստեղծում ու ամրապնդում:

37. Ապահովելու նաև Գործողությունների ծրագրի հաջող իրականացումը անցումային տնտեսությամբ երկրներում, որի համար կպահանջվեն հետագա միջազգային համագործակցություն և օգնություն:

38. Սույնով ընդունում ենք և որպես կառավարություններ՝ պարտավորվում ենք կատարել ստորև ներկայացվող Գործողությունների ծրագիրը՝ հետևելով, որ գենդերային հայեցակետերն արտացոլում գտնեն մեր բոլոր ռազմավարություններում ու ծրագրերում: Մենք Միավորված ազգերի կազմակերպության համակարգին, տարածաշրջանային և միջազգային ֆինանսական հաստատություններին, ուրիշ համապատասխան տարածաշրջանային և միջազգային հաստատություններին և բոլոր կանանց ու տղամարդկանց, ինչպես նաև ոչ կառավարական կազմակերպություններին և քաղաքացիական հասարակության բոլոր սեկտորներին, միանգամայն հարգելով նրանց ինքնուրույնությունը, հաստատակամորեն կոչ ենք անում կառավարությունների հետ համագործակցությամբ ստանձնել Գործողությունների ծրագրի իրականացման պարտավորությունները և համակողմանիորեն աջակցել դրան:

ՊԵԿԻՆՅԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

(15 սեպտեմբերի, 1995 թ.)
(Քաղվածքներ)

Գլուխ I

Նպատակի շարադրանքը

1. Գործողությունների ծրագիրը կանանց հնարավորությունների ընդլայնման օրակարգ է: Այն նպատակ ունի արագացնել Կանանց դրության բարելավման ոլորտում Նայրոբիի հեռանկարային ռազմավարությունների իրականացումը և տնտեսական, սոցիալական, մշակութային ու քաղաքական հարցերի որոշումների կայացմանը կանանց համակողմանի ու հավասար մասնակցության միջոցով վերացնել այն բոլոր խոչընդոտները, որոնք ընկած են հասարակական ու մասնավոր կյանքում կանանց գործուն ընդգրկման ճանապարհին: Դա նշանակում է նաև, որ անհրաժեշտ է կանանց ու տղամարդկանց իրավունքների ու պատասխանատվության հավասարության սկզբունքը ամրապնդել ընտանիքում, աշխատանքում և առավել լայն՝ ազգային ու միջազգային համատեքստում: Կանանց և տղամարդկանց իրավահավասարությունը մարդու իրավունքների հարցերից մեկն է և սոցիալական արդարության ապահովման պայմաններից մեկը, ինչպես նաև հավասարության, զարգացման ու խաղաղության հասնելու անհրաժեշտ ու հիմնական նախադրյալը: Գործընկերության հարաբերությունների վերափոխումը կանանց և տղամարդկանց իրավահավասարության հիման վրա կայուն զարգացման պայմաններից մեկն է և մարդու շահերի անկյունաքարը: Անհրաժեշտ է այդ նպատակին հասնելու հաստատուն ու տևական նվիրվածություն ցուցաբերել, որպեսզի կանայք ու տղամարդիկ կարողանան փոխհամաձայնեցված աշխատել XXI դարի խնդիրների լուծման համար՝ պաշտպանելով իրենց շահերը, իրենց երեխաների և ամբողջ հասարակության շահերը:

2. Գործողությունների ծրագրում վերստին հաստատվում է այն սկզբունքը, որը ձևակերպվել է Վիեննայի հռչակագրում և գործողությունների ծրագրում՝ ընդունված մարդու իրավունքների համաշխարհային խորհրդածողովում, այն է՝ կանանց և աղջիկների իրավունքները մարդու համընդհանուր իրավունքների անքակտելի, բաղկացուցիչ և անխզելի մասն են: Լինելով գործողությունների օրակարգ՝ գործողությունների ծրագիրը նպատակ ունի խրախուսել ու պաշտպանել կանանց մարդու բոլոր իրավունքների ու հիմնական ազատությունների լիակատար իրականացումը նրանց ամբողջ կյանքի ընթացքում:

3. Գործողությունների ծրագրում ընդգծվում է, որ կանանց առջև ընդհանուր խնդիրներ են ծառայած՝ կապված ամբողջ աշխարհում գենդերային հավասարության հասնելու ընդհանուր նպատակի հետ, որոնք կարող են լուծվել միայն տղամարդկանց հետ համատեղ և նրանց հետ գործընկերությամբ: Նրանում նկատի է առնվում և գնահատվում նաև, որ որոշ դեպքերում կանայք առանձնահատուկ խոչընդոտների են հանդիպում իրենց հնարավորությունների ընդլայնման գործում:

4. Գործողությունների ծրագրում նախատեսվում է բոլոր անհետաձգելի և հետևողական միջոցների ձեռնարկում աշխարհում խաղաղ, արդար և մարդասիրական պայմաններ ստեղծելու համար, որը հիմնվի մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների պահպանման վրա, ներառյալ բոլոր տարիքների և հասարակության բոլոր շերտերի բոլոր

մարդկանց իրավահավասարության սկզբունքը, այդ նպատակով ընդունվում է, որ համընդգրկուն և կայուն տնտեսական աճը կայուն զարգացման համատեքստում անհրաժեշտ է կայուն սոցիալական զարգացման և սոցիալական արդարության ապահովման համար:

5. Գործողությունների ծրագրի հաջող իրականացումը պահանջում է հաստատ նվիրվածություն կառավարությունների, միջազգային կազմակերպությունների և բոլոր մակարդակների մարմինների կողմից: Այն պահանջում է նաև համապատասխան ռեսուրսների համախմբում ազգային և միջազգային մակարդակներում, ինչպես նաև նոր ու լրացուցիչ ռեսուրսներ՝ ի շահ զարգացող երկրների՝ կանանց դրության բարելավման գործունեության ֆինանսավորման բոլոր գոյություն ունեցող մեխանիզմների գծով, ներառյալ բազմակողմ, երկկողմ և մասնավոր աղբյուրները. ֆինանսական ռեսուրսներ ազգային, ենթատարածաշրջանային, տարածաշրջանային և միջազգային ինստիտուտների ներուժի ամրապնդման նպատակներով. նվիրվածություն հավասար իրավունքների, հավասար պարտականությունների և հավասար հնարավորությունների և ազգային, տարածաշրջանային ու միջազգային բոլոր մարմինների աշխատանքներին և որոշումների կայացման գործընթացներին կանանց ու տղամարդկանց հավասար մասնակցության սկզբունքներին. և բոլոր մակարդակների մեխանիզմների հաշվետվողականության ստեղծում կամ ամրապնդում:

Գլուխ II

Գլոբալ համատեքստը

6. Միավորված ազգերի կազմակերպության չորրորդ համաշխարհային խորհրդաժողովը՝ նվիրված կանանց դրությանը, անցնում է այն ժամանակահատվածում, երբ աշխարհը կանգնած է նոր հազարամյակի շեմին:

7. Գործողությունների ծրագիրը հաստատում է Կանանց նկատմամբ խտրականության բոլոր ձևերի վերացման մասին կոնվենցիան և հիմնված է Կանանց դրության բարելավման ոլորտում Նայրոբիի հեռանկարային ռազմավարությունների վրա, ինչպես նաև համապատասխան բանաձևերի՝ ընդունված Տնտեսական ու սոցիալական խորհրդի և Գլխավոր ասամբլեայի կողմից: Գործողությունների ծրագրի մշակումը նպատակ ունի սահմանել առաջնահերթ միջոցառումների հիմնական խումբը, որոնք անհրաժեշտ է իրականացնել հետագա հինգ տարիների ընթացքում:

8. Գործողությունների ծրագրում ընդունվում է այն համաձայնությունների կարևորությունը, որոնք ձեռք են բերվել Երեխաների շահերին նվիրված բարձր մակարդակի համաշխարհային հանդիպման, Միավորված ազգերի կազմակերպության շրջակա միջավայրին և զարգացմանը նվիրված խորհրդաժողովի, Մարդու իրավունքներին նվիրված համաշխարհային խորհրդաժողովի, Ազգաբնակչությանը և զարգացմանը նվիրված միջազգային խորհրդաժողովի և Սոցիալական զարգացմանը նվիրված բարձր մակարդակի համաշխարհային հանդիպման ընթացքում, որոնց արդյունքում սահմանվել են որոշակի մոտեցումներ և պարտավորություններ կայուն զարգացման ու միջազգային համագործակցության խրախուսման և այդ ոլորտում Միավորված ազգերի կազմակերպության դերի ամրապնդման առնչությամբ: Փոքր կղզային զարգացող պետությունների կայուն զարգացմանը նվիրված գլոբալ խորհրդաժողովում, Սննդի հիմնախնդիրներին նվիրված միջազգային խորհրդաժողովում, Առաջնային բժշկա-սանիտարական սպասարկմանը նվիրված միջազգային խորհրդաժողովում և Բոլորի համար կրթության հարցերին նվիրված

միջազգային խորհրդաժողովում նույնպես, դրանց որոշակի թեմաների շրջանակներում, քննարկվել են զարգացման գործընթացի և մարդու իրավունքների տարբեր հայեցակետեր, ընդ որում մեծ ուշադրություն է հատկացվել կանանց և աղջիկների դերին: Բացի դրանից, Բնիկ ժողովուրդների միջազգային տարվա, Ընտանիքի միջազգային տարվա, Միավորված ազգերի կազմակերպության՝ հանդուրժողականությանը նվիրված տարվա ընթացքում, Գյուղական կանանց վերաբերյալ ժնկյան հռչակագրի և Կանանց նկատմամբ բռնության վերացման մասին հռչակագրի շրջանակներում հատուկ ուշադրություն է հատկացվել նաև կանանց հնարավորությունների ընդլայնման և նրանց իրավահավասարության ապահովման հարցերին:

9. Գործողությունների ծրագրի խնդիրը, որ լիովին համապատասխանում է Միավորված ազգերի կազմակերպության կանոնադրության և միջազգային իրավունքի նպատակներին ու սկզբունքներին, բոլոր կանանց իրավունքների ու հնարավորությունների ընդլայնումն է: Կանանց իրավունքների ու հնարավորությունների ընդլայնման համար չափազանց կարևոր նշանակություն ունի համայն կանանց բոլոր մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների լիակատար իրականացումը: Թեև անհրաժեշտ է նկատի ունենալ ազգային ու տարածաշրջանային յուրահատկությունների և տարբեր պատմական մշակույթների, մշակութային և կրոնական առանձնահատկությունների նշանակությունը, պետությունները, անկախ իրենց քաղաքական, տնտեսական ու մշակութային համակարգերից, պարտավոր են խրախուսել և պաշտպանել մարդու բոլոր իրավունքներն ու հիմնական ազատությունները: Սույն ծրագրի իրականացումը, ընդհուպ ազգային օրենսդրության և զարգացման ոլորտի ռազմավարությունների, քաղաքականության, ծրագրերի և առաջնահերթությունների մշակման ու ձևակերպման միջոցով, յուրաքանչյուր պետության ինքնիշխան պարտականությունն է՝ մարդու բոլոր իրավունքների ու հիմնական ազատությունների պահպանմամբ, և առանձին անձանց ու նրանց համայնքների տարբեր կրոնական ու բարոյական արժեքների, մշակութային ժառանգության և փիլիսոփայական համոզմունքների նշանակությունը և դրանց լիակատար հարգումը պետք է նպաստեն կանանց մարդու իրավունքների լիակատար իրականացմանը, իրենց իսկ կողմից, հանուն հավասարության, զարգացման և խաղաղության:

10. Միավորված ազգերի կազմակերպության Կանանց տասնամյակի ձեռքբերումների քննարկմանն ու գնահատմանը նվիրված «Հավասարություն, զարգացում և խաղաղություն» խորհրդաժողովից հետո, որ տեղի ունեցավ 1985 թ. Նայրոբիում, և Կանանց դրության բարելավման ոլորտում Նայրոբիի հեռանկարային ռազմավարությունների ընդունումից հետո աշխարհում տեղի են ունեցել քաղաքական, տնտեսական, սոցիալական և մշակութային խոր վերափոխումներ, որոնք թե՛ դրական, թե՛ բացասական ազդեցություն են թողել կանանց դրության վրա: Մարդու իրավունքներին նվիրված համաշխարհային խորհրդաժողովում ընդունվել է, որ կանանց ու աղջիկների իրավունքները մարդու համընդհանուր իրավունքների անքակտելի ու անօտարելի բաղկացուցիչն են: Ազգային, տարածաշրջանային և միջազգային մակարդակների քաղաքական, քաղաքացիական, տնտեսական, սոցիալական ու մշակութային կյանքին կանանց համակողմանի ու իրավահավասար մասնակցությունը և սեռի հատկանիշով խտրականության բոլոր ձևերի վերացումը միջազգային հանրության առաջնահերթ նպատակներ են: Մարդու իրավունքներին նվիրված համաշխարհային խորհրդաժողովում հաստատվել է բոլոր պետությունների հանդիսավոր խոստումը, այն է՝ համաձայն Միավորված ազգերի կազմակերպության կանոնադրության, մարդու իրավունքներին և միջազգային իրավունքին առնչվող ուրիշ փաստաթղթերի՝ կատարել բոլորի համար մարդու բոլոր իրավունքների ու հիմնական ազատությունների համընդհանուր հարգման, պահպանման ու

պաշտպանության ապահովման սեփական պարտավորությունները: Այդ իրավունքների ու ազատությունների համընդհանուր բնույթը կասկածի ենթակա չէ:

11. «Սառը պատերազմի» ավարտի արդյունքն էին միջազգային ասպարեզում տեղի ունեցած փոփոխությունները և գերտերությունների մրցակցության նվազումը: Նվազել է գլոբալ զինված հակամարտության առաջացման վտանգը, իսկ միջազգային հարաբերություններն ու երկրների միջև խաղաղության հեռանկարները բարելավվել են: Չնայած գլոբալ կոնֆլիկտի ծագման վտանգի նվազմանը՝ աշխարհի շատ հատվածներ նախկինի պես տառապում են հարձակողական պատերազմներից, զինված հակամարտություններից, գաղութատիրությունից կամ օտարերկրյա գերիշխանության այլ ձևերից և օտարերկրյա ներխուժումներից, քաղաքացիական պատերազմներից ու ահաբեկչությունից: Կանանց իրավունքների լուրջ խախտումներ են թույլ տրվում, հատկապես զինված հակամարտությունների ընթացքում, և դրանց թվում են սպանությունները, խոշտանգումները, բռնաբարության սիստեմատիկ դեպքերը, հարկադրական հղիության և հարկադրական աբորտների, մանավանդ էթնիկական զտումների քաղաքականության շրջանակներում:

12. Գլոբալ, տարածաշրջանային և տեղական մակարդակներում խաղաղության և անվտանգության պահպանումը, ինչպես նաև ազրեսիայի ու «էթնիկական զտումների» քաղաքականության կանխումը և զինված հակամարտությունների կարգավորումը վճռական նշանակություն ունեն կանանց և աղջիկների մարդու իրավունքների պաշտպանության, ինչպես նաև նրանց նկատմամբ բռնության բոլոր ձևերի և դրանց՝ իբրև պատերազմի զենքի, օգտագործման վերացման համար:

13. Ռազմական չափից ավելի մեծ ծախսերը, ներառյալ գլոբալ մակարդակում ռազմական ծախսերը և զենքի վաճառքը կամ զենքի շրջանառությունը, ինչպես նաև ներդրումները զենքի արտադրության և ձեռքբերման մեջ հանգեցրել են սոցիալական զարգացման տրամադրության տակ եղած ռեսուրսների կրճատմանը: Պարտքերի բեռը և տնտեսական ուրիշ դժվարություններ պարտադրել են շատ զարգացող երկրների ձեռնարկել կառուցվածքային վերակառուցում: Կառուցվածքային վերափոխման շատ ծրագրերի թերի մշակումը և անբավարար իրականացումը բացասական ազդեցություն են ունեցել սոցիալական զարգացման վրա: Վերջին տասնամյակում զարգացող երկրների մեծ մասում, մասնավորապես այն երկրներում, որոնք մեծ պարտքեր ունեն, կտրուկ մեծացել է աղքատության պայմաններում ապրող մարդկանց քանակը:

14. Այդ պայմաններում անհրաժեշտ է սոցիալական չափմանը ավելի մեծ ուշադրություն հատկացնել: Տնտեսական աճի արագացումը, թեև այն անհրաժեշտ է սոցիալական զարգացման համար, ինքնին չի հանգեցնում բնակչության կյանքի որակի բարձրացմանը: Որոշ դեպքերում կարող են առաջանալ այնպիսի պայմաններ, որոնք կարող են սրել սոցիալական անհավասարությունը և մարզինալացումը: Ուստի անհրաժեշտ է որոնել նոր այլընտրանքներ, որոնք հասարակության բոլոր անդամների համար ապահովեն տնտեսական աճի առավելություններից օգտվելու հնարավորություն՝ հիմնված գլոբալ մոտեցման վրա զարգացման բոլոր հայեցակետերին՝ տնտեսական աճին, տղամարդկանց և կանանց հավասարությանը, սոցիալական արդարությանը, շրջակա միջավայրի պահպանմանն ու պաշտպանությանը, կայունությանը, համերաշխությանը, մասնակցությանը, խաղաղությանը և մարդու իրավունքների հարգմանը:

15. Աշխարհում դիտվող անցումը ժողովրդավարությանը ազատագրեց շատ երկրների քաղաքական կյանքը, սակայն առանցքային որոշումներին կանանց՝ որպես լիիրավ և տղամարդկանց հավասար գործընկերների, զանգվածային մասնակցություն, մասնավորապես

քաղաքականության մեջ, դեռևս ձեռք չի բերվել: Հարավային Աֆրիկայում վերջ է տրվել օրինականացված ռասիզմի քաղաքականությանը, ապարտեիդին, և իրականացվել է իշխանության փոխանցումը խաղաղ և ժողովրդավարական ճանապարհով: Կենտրոնական և Արևելյան Եվրոպայում անցումը խորհրդարանական ժողովրդավարության կատարվել է արագ տեմպերով և տարբեր սցենարներով՝ կախված որոշակի պայմաններից, որոնք գոյություն ունեն յուրաքանչյուր երկրում: Ընդհանուր առմամբ այդ գործընթացը խաղաղ բնույթ է ունեցել, սակայն որոշ երկրներում այն բարդացել է զինված հակամարտությունների պատճառով, որոնք մարդու իրավունքների լուրջ խախտումների հետևանքների են հանգեցրել:

16. Տնտեսական ընդհանուր անկումը, ինչպես նաև քաղաքական անկայունությունը որոշ տարածաշրջաններում պայմանավորեցին շատ երկրների նահանջը զարգացման ոլորտում սահմանված նպատակներից: Ավելի քան 1 միլիարդ մարդկանց շրջանում, որոնք ապրում են ծայրահեղ աղքատության պայմաններում, կանայք ճնշող մեծամասնություն են կազմում: Բոլոր սեկտորներում փոփոխությունների ու վերակառուցման արագ գործընթացը հանգեցրեց նաև գործազրկության և ոչ լրիվ զբաղվածության աճի, և դա վիճակվեց հատկապես կանանց: Շատ դեպքերում կառուցվածքային վերակառուցման ծրագրերում չի նախատեսվել ոչ բնակչության խոցելի և անբարենպաստ պայմաններում գտնվող խմբերի կամ կանանց համար բացասական հետևանքները նվազագույնի հասցնելը, ոչ դրանց դրական ազդեցության ապահովումը այդ խմբերի վրա՝ տնտեսական և սոցիալական գործունեության մեջ նրանց մասնակցության մարգինալացումը կանխելով: Բազմակողմ առևտրային բանակցությունների ուրուզվայական փուլի ամփոփիչ ակտում ընդգծվել է տարբեր երկրների տնտեսության հարաճուն փոխկախվածությունը, ինչպես նաև առևտրի ազատականացման և բաց, դինամիկ շուկաների մատչելիության ապահովման կարևոր նշանակությունը: Այդ ժամանակահատվածը բնութագրվել է նաև նշանակալի ռազմական ծախսերով մի շարք տարածաշրջաններում: Չնայած որոշ երկրների կողմից զարգացման նպատակով պաշտոնական օգնության (ԶՊՕ) մեծացմանը՝ ԶՊՕ-ի ընդհանուր ծավալը վերջին շրջանում կրճատվել է:

17. Բացարձակ աղքատությունը և չքավորության ֆեմինացումը, գործազրկությունը, շրջակա միջավայրի ավելի ու ավելի խոցելիությունը, կանանց նկատմամբ գործադրվող բռնության հարատևությունը և շատ դեպքերում մարդկության կեսի զրկումը իշխանության և կառավարման ինստիտուտների մատչելիությունից ցույց են տալիս, որ անհրաժեշտ է շարունակել զարգացման, խաղաղության և անվտանգության հասնելու ուղիների որոնումները, այն էլ կայուն զարգացման ապահովման ճանապարհով, որի անկյունաքարը մարդու շահերն են: Մարդկության կեսը կազմող կանանց մասնակցությունը և ղեկավարությունը անհրաժեշտ պայման է նման որոնման հաջողության համար: Հետևաբար միայն կառավարությունների և ժողովուրդների միջև գործընկերության ոգով միջազգային հարաբերությունների նոր դարաշրջանը, իրավահավասար միջազգային սոցիալ-տնտեսական պայմանները և տղամարդկանց ու կանանց հարաբերությունների արմատական փոխակերպումը համակողմանի և հավասար գործընկերության հնարավորություն կտան աշխարհին լուծելու XXI դարի խնդիրները:

18. Համաշխարհային տնտեսության վերջին միտումները շատ դեպքերում լրջորեն առնչվել են հատկապես կանանց և աղջիկներին, որոնց մեծ մասն ապրում է զարգացող երկրներում: Այն պետություններում, որոնք արտաքին պարտքի մեծ բեռ ունեն, ծրագրերն ու կառուցվածքային վերակառուցման միջոցները՝ թեպետ երկարաժամկետ դրական ազդեցություն ունեցող, հանգեցրին սոցիալական ծախսերի կրճատման և այդպիսով բացասականորեն անդրադարձան կանանց դրության վրա, հատկապես Աֆրիկայում և առավել թույլ զարգացած

երկրներում: Նման իրավիճակը խորանում է այն դեպքերում, երբ կառավարությունների կողմից հիմնական սոցիալական ծառայությունների պարտականությունները դրվում են կանանց վրա:

19. Տնտեսական անկումը շատ զարգացած ու զարգացող երկրներում, ինչպես նաև տեղի ունեցող վերակառուցումը անցումային տնտեսությամբ երկրներում բացասական հետևանքներ ունեցան կանանց զբաղվածության վրա: Հաճախ կանայք այլընտրանք չեն ունենում և գնում են այնպիսի աշխատանքի, որը զբաղվածության երկարաժամկետ երաշխիքներ չի տալիս կամ կապված է աշխատանքի վտանգավոր պայմանների հետ, աշխատում են տնայնագործական արտադրության անպաշտպան պայմաններում կամ մնում են գործազուրկ: Շատ կանայք, մտնելով աշխատանքի շուկա, համաձայնում են վատ վարձատրվող և ոչ հեղինակավոր աշխատանքի՝ ձգտելով բարձրացնել սեփական տնային տնտեսության եկամուտը. ուրիշները վճռում են դիմել արտագաղթի նույն նպատակներով: Այս ամենը, չզուգակցվելով կանանց ուրիշ պարտականությունների ինչ-որ չափով կրճատումով, հանգեցրել է կանանց ուսերին ընկած աշխատանքային ծանրաբեռնվածության ընդհանուր ծավալի մեծացման:

20. Մակրո- և միկրոտնտեսական քաղաքականությունը և ծրագրերը, ներառյալ կառուցվածքային վերակառուցումը, միշտ չէ, որ մշակվել են՝ հաշվի առնելով կանանց և աղջիկների համար դրանց հետևանքները, մանավանդ աղքատության պայմաններում ապրողների: Աղքատությունը աճել է ինչպես բացարձակ, այնպես էլ հարաբերական արտահայտությամբ, և աղքատության մեջ ապրող կանանց թվաքանակը տարածաշրջանների մեծ մասում մեծացել է: Շատ կանայք աղքատության պայմաններում են ապրում քաղաքներում, սակայն գյուղական և հեռավոր շրջաններում ապրող կանանց ճակատագիրը հատուկ ուշադրություն է պահանջում, քանի որ նման շրջաններում զարգացումը լճացում է ապրում: Ջարգացող երկրներում, նույնիսկ այնպիսի երկրներում, որտեղ ազգային ցուցանիշներով բարելավվում է արձանագրվել, գյուղական շրջանների կանանց մեծ մասը նախկինի պես ապրում է տնտեսական հետամնացության և սոցիալական օտարման պայմաններում:

21. Կանայք տնային տնտեսությունում, հասարակությունում և աշխատավայրում թե՛ վարձատրվող, թե՛ չվարձատրվող աշխատանքի շնորհիվ կարևորագույն դերակատար են տնտեսության մեջ և աղքատության դեմ պայքարում: Հարաձուռն թվով կանայք հասնում են տնտեսական ինքնուրույնության՝ գտնելով եկամուտ բերող աշխատանք:

22. Աշխարհում բոլոր տնային տնտեսությունների քառորդ մասը գլխավորվում է կանանց կողմից, իսկ շատ տնային տնտեսություններ կախված են կանանց եկամուտներից, անգամ տղամարդկանց առկայությամբ: Այն տնային տնտեսությունները, որոնք կանայք են վարում, ամենից հաճախ են հայտնվում ամենաաղքատների շրջանում, ինչը բացատրվում է խտրականությամբ աշխատավարձի հարցում, որը արմատացած է աշխատանքի շուկայում մասնագիտական խտրազատման կառույցների և սեռի հատկանիշով այլ արգելքների հետևանքով: Կին գլխավորով տնային տնտեսությունների թվաքանակի աճի գործոններն են ընտանիքի քայքայումը, գյուղական բնակչության տեղաշարժը քաղաք և հակառակը, միջազգային միգրացիան, պատերազմները և բռնի տեղահանությունը սեփական բնակավայրերից:

23. Ընդունելով, որ խաղաղության և անվտանգության ձեռքբերումը և պահպանումը անհրաժեշտ պայման է տնտեսական ու սոցիալական առաջընթացի համար, կանայք ավելի ու ավելի ակտիվորեն են դրսևորում իրենց՝ իբրև ամենատարբեր բնույթի կենտրոնական դերակատարների, դեպի խաղաղություն մարդկության առաջընթացի գործում: Ամուր

խաղաղության հաստատման անհրաժեշտ տարր է որոշումների կայացման, կոնֆլիկտների կանխարգելման ու կարգավորման գործընթացներին և մնացած բոլոր խաղաղասիրական ձեռնարկումներին կանանց բազմակողմանի մասնակցությունը:

24. Կրոնը, հավատքն ու դավանանքը գլխավոր դեր են խաղում միլիոնավոր կանանց ու տղամարդկանց կյանքում և որոշիչ ազդեցություն են ունենում նրանց կենսակերպի և այն հույսերի վրա, որոնք կապում են նրանք ապագայի հետ: Մտքի, խղճի և դավանանքի ազատության իրավունքն անխզելի է, և դրանից պետք է օգտվեն բոլորը: Այդ իրավունքը ներառում է դավանանքի և կրոնը կամ հավատքն ընտրելու ազատությունը կամ անհատապես, կամ ուրիշ մարդկանց հետ ընկերակցությամբ, բաց կամ մասնավոր կերպով, ինչպես նաև սեփական կրոնական համոզմունքները կամ հավատքը արտահայտելու ազատությունը տաճարներ հաճախելով, կրոնական ծեսեր կատարելով, գործնականում և դասավանդման ընթացքում: Որպեսզի կյանքի կոչվեն հավասարության, զարգացման ու խաղաղության սկզբունքները, անհրաժեշտ է լիովին հարգել այդ իրավունքներն ու ազատությունները: Կրոնը, մտածողությունը, գիտակցությունը և հավատքը կարող են և ունակ են ավանդ ունենալու կանանց ու տղամարդկանց բարոյական ու հոգևոր պահանջմունքների բավարարման և հասարակությունում նրանց ներուժի լիակատար իրացման խնդրում: Սակայն հայտնի է, որ ծայրահեղականության ցանկացած ձև կարող է բացասական ազդեցություն ունենալ կանանց վրա և հանգեցնել բռնության ու խտրականության:

25. Կանանց դրությանը նվիրված չորրորդ համաշխարհային խորհրդաժողովը պետք է արագացնի 1975 թվականին սկսված գործընթացը, որը Միավորված ազգերի կազմակերպությունը հռչակել էր Կանանց միջազգային տարի: Այդ տարին շրջադարձային եղավ օրակարգում կանանց հիմնախնդիրներն ընդգրկելու հարցում: Միավորված ազգերի կազմակերպության Կանանց տասնամյակը (1976-1985 թթ.) դարձավ կանանց դրության և իրավունքների ուսումնասիրության և բոլոր մակարդակների որոշումների կայացման գործում կանանց ընդգրկելու համաշխարհային նախաձեռնություն: 1979 թ. Գլխավոր ասամբլեան ընդունեց Կանանց նկատմամբ խտրականության բոլոր ձևերի վերացման մասին կոնվենցիան, որը ուժի մեջ մտավ 1981 թ. և ամրագրեց այն չափորոշիչը, թե ինչ ասել է կանանց և տղամարդկանց հավասարություն: 1985 թ. Միավորված ազգերի կազմակերպության Կանանց տասնամյակի քննարկման ու գնահատման համաշխարհային խորհրդաժողովում, որ անցավ «Հավասարություն, զարգացում և խաղաղություն» կարգախոսով, ընդունվեցին Կանանց դրության բարելավման ոլորտում Նայրոբիի հեռանկարային ռազմավարությունները, որոնք պետք է իրականացվեն 2000 թվականին: Կանանց և տղամարդկանց հավասարության հասնելու գործում նշանակալի առաջընթաց է արձանագրվել: Շատ երկրների կառավարություններ ընդունել են օրենքներ կանանց և տղամարդկանց իրավահավասարությանը աջակցելու նպատակով, ստեղծվել են ազգային մեխանիզմներ, որոնք կոչված են ապահովելու հասարակության բոլոր ոլորտներում գենդերային հիմնախնդիրների պատշաճ ներառումը: Միջազգային հաստատությունները սկսել են մեծ ուշադրություն հատկացնել կանանց դրությանը և նրանց խաղացած դերին:

26. Ոչ կառավարական սեկտորի, մասնավոր կանանց կազմակերպությունների և ֆեմինիստական խմբերի ավելի ու ավելի ամրապնդումը փոփոխությունների դրող շարժիչ ուժ է դարձել: Ոչ կառավարական կազմակերպությունները խոսափողի կարևոր դեր են խաղում, որ կոչ է անում կատարելագործել կանանց դրության բարելավումը ապահովող օրենսդրությունն ու մեխանիզմները: Բացի դրանից, դրանք զարգացման նոր մոտեցումների խթանիչ են դարձել: Շատ երկրների կառավարություններ սկսել են ավելի հաճախ ընդունել այն

կարևոր դերը, որ խաղում են ոչ կառավարական կազմակերպությունները, ինչպես նաև նրանց հետ աշխատանքի կարևորությունը հանուն առաջընթացի: Սակայն որոշ երկրներում կառավարությունները նախկինի պես սահմանափակում են ոչ կառավարական կազմակերպությունների գործողությունների ազատությունը: Ոչ կառավարական կազմակերպությունների միջոցով կանայք մասնակցել են տեղական, ազգային, տարածաշրջանային և համաշխարհային համաժողովներին ու միջազգային բանավեճերին, ինչպես նաև լուրջ ազդեցություն են թողել դրանց աշխատանքի վրա:

27. 1975 թվականից ի վեր թե՛ կանանց, թե՛ տղամարդկանց մասին գիտելիքները հարստացել են և օգնում են հետագա միջոցներ ձեռնարկել՝ ուղղված կանանց և տղամարդկանց հավասարության ձեռքբերմանը: Որոշ երկրներում կանանց և տղամարդկանց փոխհարաբերությունների էական փոփոխություններ են տեղի ունեցել. դրանք նախ և առաջ այն երկրներն են, որտեղ կանանց կրթության հսկայական հաջողություններ են ձեռք բերվել, և աննշան չափով մեծացել է նրանց բաժնեմասը վարձատրվող աշխատուժի կառուցվածքում: Սեռերի միջև աշխատանքը բաժանող սահմանագիծը՝ ըստ արտադրողական դերի և վերարտադրողական դերի, աստիճանաբար ջնջվում է. կանայք սկսել են թափանցել աշխատանքի այնպիսի ոլորտներ, որտեղ նախկինում գերիշխում էին տղամարդիկ, իսկ տղամարդիկ սկսել են ավելի շատ տնային պարտականություններ ստանձնել, ներառյալ երեխաների խնամքը: Սակայն կանանց դերերի փոփոխություններն ավելի նշանակալից են եղել և ավելի արագ տեմպերով են կատարվել, քան տղամարդկանց դերերի փոփոխությունները: Շատ երկրներում դեռևս չեն ընդունել, որ կանանց և տղամարդկանց ձեռքբերումների ու զբաղմունքների տարբերությունները յուրաքանչյուր սեռի սոցիալապես տարբերարկված դերերի հետևանք են, ոչ թե կենսաբանորեն նախասահմանված տարբերություններ:

28. Ավելին, Նայրոբիի խորհրդաժողովից 10 տարի անց էլ դեռևս ձեռք չի բերվել կանանց և տղամարդկանց հավասարությունը: Միջին հաշվով աշխարհի օրենսդրական մարմինների պատգամավորական կազմի ընդամենը 10 տոկոսն է բաժին ընկնում կանանց, և նրանք նախկինի պես թերի են ներկայացված ազգային ու միջազգային վարչական՝ թե՛ պետական, թե՛ մասնավոր կառույցների մեծ մասում: Բացառություն չէ նաև Միավորված ազգերի կազմակերպությունը: Իր հիմնադրումից 50 տարի անց Միավորված ազգերի կազմակերպությունը նախկինի պես հրաժարվում է լիդեր կանանց արդյունավետ օգտագործումից, քանի որ կանայք թերի են ներկայացված Քարտուղարության և մասնագիտացված հաստատությունների ղեկավար պաշտոններում:

29. Կանայք չափազանց կարևոր դեր են խաղում ընտանիքում: Ընտանիքը հասարակության հիմնական բջիջն է և որպես այդպիսին՝ պետք է ամրապնդվի: Այն համընդգրկուն պաշտպանության ու աջակցության իրավունք ունի: Տարբեր մշակութային, քաղաքական և հասարակական կառույցների շրջանակներում գոյություն ունեն ընտանիքի տարբեր ձևեր: Անհրաժեշտ է հարգել ընտանիքի անդամների իրավունքները, հնարավորությունները և պարտականությունները: Մեծ է կանանց ավանդը ընտանիքի բարեկեցության ապահովման և հասարակության զարգացման գործում, որը դեռևս ճանաչված չէ կամ որի նշանակությունը լիովին հաշվի չի առնվում: Անհրաժեշտ է ընդունել մանկածնության, մայրության և ընտանիքում ու երեխաների դաստիարակության գործընթացում ծնողների դերի սոցիալական նշանակությունը: Երեխաների դաստիարակությունը պահանջում է բաղդատել ծնողերի, տղամարդկանց ու կանանց պարտականությունները և առհասարակ հասարակության մեջ: Կանանց մանկածնությունը,

մայրությունը, ծնող լինելը և դերը բնակչության վերարտադրության գործում չպետք է նրանց նկատմամբ խտրականության հիմք դառնան կամ սահմանափակեն հասարակության կյանքին նրանց լիակատար մասնակցությունը: Հարկ է նաև ընդունել այն կարևոր դերը, որ շատ երկրներում հաճախ խաղում են կանայք ընտանիքի մյուս անդամների խնամքի գործընթացում: 30. Թեև բնակչության աճի տեմպերը դանդաղում են, երկրագնդի բնակչության թվաքանակը բացարձակ արտահայտությամբ հասել է աննախադեպ բարձր մակարդակի. այսօր բնակչության տարեկան աճը կազմում է մոտ 86 միլիոն մարդ: Ընտանիքներում կերակրողների և խնամքի տակ եղողների հարաբերակցության վրա խոր ազդեցությունները նաև երկու խոշոր ժողովրդագրական միտումներ ունեն: Շատ զարգացող երկրներում բնակչության 45-50 տոկոսը չի հասել 15 տարեկանի, մինչդեռ զարգացած արդյունաբերական պետություններում աճում է ծերերի թե՛ քանակը, թե՛ տեսակարար կշիռը: Ըստ Միավորված ազգերի կազմակերպության կանխատեսումների՝ 2025 թվականին 60 և ավելի տարիք ունեցող բնակչության 72 տոկոսը ապրելու է զարգացած երկրներում, իսկ նրանց կեսից ավելին կանայք են լինելու: Կանանց վրա է, անհամաչափ բարձր աստիճանի, երեխաների, հիվանդների ու ծերերի խնամքը, ինչը բացատրվում է տղամարդկանց ու կանանց հավասարության չգոյությամբ և վարձատրվող ու չվարձատրվող աշխատանքի անհավասարակշիռ բաշխմամբ: 31. Շատ կանայք բախվում են առանձնահատուկ արգելքների, որոնք բացատրվում են ոչ միայն իրենց սեռով, այլև տարբեր գործոններով: Շատ հաճախ այդ գործոնները կանանց մեկուսացման կամ օտարման պատճառ են դառնում: Նրանք, մասնավորապես, զրկված են մարդու իրավունքներից օգտվելու հնարավորությունից, կրթության և մասնագիտական պատրաստության մատչելիությունից, զբաղվածությունից, բնակարանային ու տնտեսական ինքնուրունությունը ապահովելու, ինչպես նաև որոշումների կայացման գործընթացներին մասնակցելու հնարավորությունից: Նման կանայք հաճախ հասարակության կյանքում լիարժեք ավանդ ունենալու հնարավորություն չեն ստանում: 32. Ընթացիկ տասնամյակում նկատվել է նաև բնիկ բնակչության ներկայացուցիչ կանանց յուրահատուկ շահերի ու հիմնախնդիրների հարաճուն ճանաչումը, որոնց ինքնությունը, մշակութային ավանդույթները և սոցիալական կազմակերպման ձևերը զորացնում ու ամրապնդում են այն հասարակությունը, որում ապրում են նրանք: Բնիկ բնակչության ներկայացուցիչ կանայք հաճախ արգելքների են հանդիպում թե՛ որպես կանայք, թե՛ որպես բնիկ համայնքների անդամներ: 33. Վերջին 20 տարիներին աշխարհում կապի ոլորտի շեշտակի վերելք է նկատվում: Համակարգչային տեխնիկայի, արբանյակային և կաբելային հեռուստատեսության կատարելագործման պայմաններում տեղեկատվության համընդհանուր մատչելիությունը շարունակում է աճել ու ընդլայնվել՝ նոր հնարավորություններ ստեղծելով հաղորդակցությանը և զանգվածային լրատվության միջոցներին կանանց մասնակցության և կանանց մասին տեղեկատվության տարածման համար: Միաժամանակ գլոբալ հաղորդակցական ցանցերը օգտագործվել են նաև նեղ առևտրային և սպառողական նպատակներով՝ կանանց մասին ստերեոտիպային և նրանց արժանապատվությունը նվաստացնող պատկերացումների տարածման համար: Միաժամանակ գլոբալ հաղորդակցական ցանցերը օգտագործվել են նաև նեղ առևտրային և սպառողական նպատակներով՝ կանանց մասին ստերեոտիպային և նրանց արժանապատվությունը նվաստացնող պատկերացումների տարածման համար: Քանի դեռ կանայք հավասար հիմունքներով չեն մասնակցի թե՛ հաղորդակցությունների ու զանգվածային տեղեկատվության, ինչպես նաև արվեստի տեխնիկական ապահովմանը, թե՛ այդ ոլորտների ղեկավարմանը, նրանք նախկինի պես կպատկերվեն խեղաթյուրված լույսի տակ, իսկ

ծանոթությունը կանանց կյանքի իրականությանը նախկինի պես կբացակայի: Ձանգվածային լրատվության միջոցները ներունակ են մեծապես աջակցելու կանանց դրության բարելավմանը և տղամարդկանց ու կանանց հավասարության ապահովմանը կանանց և տղամարդկանց ոչ ստերեոտիպային, բազմազան և հավասարակշիռ պատկերման միջոցով՝ հիմնված մարդկային անհատի արժանապատվության ու արժեքների հարգման վրա:

34. Շրջակա միջավայրի վիճակի շարունակվող վատթարացումը, որն անդրադառնում է բոլոր մարդկանց կյանքի վրա, հաճախ ավելի անմիջականորեն վնասում է կանանց: Կանանց առողջությանը և նրան գոյատևման միջոցների գոյությանը սպառնում են աղտոտումը և թունավոր արտանետումները, լայնամասշաբ անտառահատումները, անապատացումը, երաշտը, ստորգետնյա, առափնյա, ծովային պաշարների սպառումը, որոնք ուղեկցվում են կանանց առողջության՝ շրջակա միջավայրի հետ կապված խաթարումներով և անգամ մահվան դեպքերով: Դրանից առավելապես տուժում են գյուղական և բնիկ բնակչության կանայք, որոնց տնտեսությունը և ամենօրյա կեցությունը ուղղակիորեն կախված է էկոհամակարգի կայունությունից:

35. Աղքատությունը և շրջակա միջավայրի վատթարացումը սերտորեն փոխկապակցված են: Եթե աղքատության հետևանքով մեծանում է շրջակա միջավայրի ծայրահեղ ծանրաբեռնվածությունը, ապա մոլորակի շրջակա միջավայրի դրության հարատև վատթարացման գլխավոր պատճառը սպառման և արտադրության ոչ խելամիտ կառույցներն են, հատկապես զարգացած արդյունաբերական երկրներում, մի բան, որ լուրջ անհանգստության առարկա է և հանգեցնում է աղքատության և առկա անհավասարակշռության խորացման:

36. Համընդհանուր միտումները խոր փոփոխություններ են առաջացրել ընտանիքի գոյատևման ռազմավարություններում ու կառուցվածքում: Բոլոր տարածաշրջաններում էապես աճել է տեղափոխությունը գյուղից քաղաք: Կանխատեսվում է, որ 2000 թվականին աշխարհի քաղաքային բնակչությունը կկազմի ընդհանուր բնակչության թվի 47 տոկոսը: Մոտ 125 մլն մարդ համարվում է միգրանտ, փախստական և տեղաշարժված անձ, ընդ որում նրանց կեսը ապրում է զարգացող երկրներում: Մարդկանց այդ զանգվածային տեղաշարժերը խոր հետևանքներ են ունենում ընտանիքի կառուցվածքի ու բարեկեցության վրա, ընդ որում այդ հետևանքները միատեսակ չեն կանանց և տղամարդկանց համար և շատ դեպքերում հանգում են կանանց սեքսուալ շահագործման:

37. Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության (ԱՀԿ) գնահատականներով 1995 թվականի սկզբին ձեռքբերովի իմունահամակարգի անկման համախտանիշով (ՁԻԱՀ) տառապող անձանց թիվը կազմում է 4,5 մլն. մարդ: Այն պահից, երբ առաջին անգամ ախտորոշվեց մարդու իմունահամակարգի անկման վիրուսով ախտահարումը (ՄԻԱՎ), վարակված տղամարդկանց, կանանց և երեխաների թիվը կազմել է մոտ 19,5 մլն մարդ, ընդ որում կանխատեսվում է, որ տասնամյակի վերջում վարակված կլինի ևս 20 միլիոնը: Եթե հաշվի առնենք նոր դեպքերը, ապա կանանց շրջանում վարակման հավանականությունը երկու անգամ ավելի մեծ է, քան տղամարդկանց շրջանում: ՁԻԱՀ-ի համաճարակի սկզբնական փուլում վարակված կանանց թիվը մեծ չէր, սակայն այժմ նրանց թիվը կազմում է 8 մլն մարդ: Խոցելի են համարվում հատկապես երիտասարդ կանայք և պատանիները: Սպասվում է, որ 2000 թվականին վարակված կլինի ավելի քան 13 մլն կին, իսկ 4 մլն կին կմահանա ՁԻԱՀ-ի հետ կապված հիվանդություններից: Բացի դրանից, ամեն տարի երևան են գալիս մոտ 250 մլն այնպիսի հիվանդությունների դեպքեր, որոնք փոխանցվում են սեռական ճանապարհով: Սեռական ճանապարհով փոխանցվող հիվանդությունների հիվանդացությունը, ներառյալ

ՄԻԱՎՉԻԱՀ-ը, կանանց և աղջիկների շրջանում աճում է տազնապալի տեմպերով, հատկապես զարգացող երկրներում:

38. 1975 թվականից ի վեր նշանակալի ծավալով գիտելիք և տեղեկատվություն է կուտակվել կանանց դրության և այն պայմանների մասին, որոնց մեջ ապրում են նրանք: Երկրների մեծ մասում իրենց կյանքի ամբողջ ընթացքում կանայք առօրյայում և ապագայի հետ կապված ձգտումներում բախվում են սահմանափակումների՝ խտրական վերաբերմունքի ձևով, անարդար սոցիալ-տնտեսական կառույցների և ռեսուրսների սղության, ինչը խոչընդոտում է հասարակության կյանքին նրանց համակողմանի ու իրավահավասար մասնակցությունը: Մի շարք երկրներում մինչև ծնվելը երեխայի սեռի ընտրության գործելակերպը, ամենավաղ տարիքի աղջիկների առավել մեծ մահացությունը և տղաների համեմատությամբ աղջիկների ավելի ցածր հաճախումը դպրոց հնարավորություն են տալիս խոսելու այն մասին, որ տղաների նկատմամբ նախընտրելի վերաբերմունքը սահմանափակում է սննդամթերքի, կրթության և առողջապահության մատչելիությունը աղջիկների համար և անգամ ապրելու հնարավորությունը: Կանանց նկատմամբ խտրականությունը սկսվում է կյանքի ամենավաղ փուլերում, ուստի պայքարել դրա դեմ անհրաժեշտ է հենց այդ ժամանակից և հետագայում:

39. Ներկայիս աղջիկները վաղվա կանայք են: Աղջիկների հմտությունները, գաղափարները և եռանդուժը չափազանց կարևոր նշանակություն ունեն հավասարության, զարգացման ու խաղաղության նպատակներին լիովին հասնելու համար: Որպեսզի աղջիկը կարողանա լիովին զարգացնել իր ներուժը, պետք է դաստիարակվի բարենպաստ պայմաններում, պետք է բավարարվեն նրա գոյատևման, պաշտպանության ու զարգացման հոգևոր, մտավոր և նյութական պահանջները, ապահովվի նրա իրավահավասարությունը: Որպեսզի կանայք դառնան տղամարդկանց իրավահավասար գործընկերներ կյանքի ու զարգացման բոլոր ոլորտներում, անհրաժեշտ է այսօր իսկ ընդունել աղջիկների արժանապատվության իրավունքը և մարդկային անհատի արժեքը և ապահովել, որ նրանք լիակատար կերպով օգտվեն մարդու իրավունքներից ու հիմնական ազատություններից, ներառյալ Երեխայի իրավունքների մասին կոնվենցիայով երաշխավորվող իրավունքները, որի համընդհանուր վավերացումը չափազանց անհրաժեշտ է: Այսուհանդերձ ամբողջ աշխարհում տվյալներ գոյություն ունեն, որոնք վկայում են, որ աղջիկների նկատմամբ խտրականությունը և բռնությունը սկսվում են կյանքի ամենավաղ շրջանում և չեն թուլանում նրանց ամբողջ կյանքի ընթացքում: Հաճախ նրանց համար ավելի ցածր է սննդի, ֆիզիկական ու հոգեկան առողջության պահպանման և կրթության մատչելիությունը, ավելի սակավ են իրավունքները, հնարավորությունները և մանկության ու պատանեկության հետ կապված բարիքները, քան տղաների համար: Նրանք հաճախ են դառնում սեքսուալ և տնտեսական շահագործման տարբեր ձևերի, պեդոֆիլիայի, հարկադրական մարմնավաճառության և այնպիսի վնասակար սովորույթների զոհեր, ինչպիսիք են նորածին աղջիկների մեռցումը և երեխայի սեռի ընտրությունը մինչև նրա ծնվելը, արնապղծությունը, կանանց սեռական օրգանները խոչտանգող վիրահատությունները և վաղ ամուսնությունները, ներառյալ կնության տալը մանկական հասակում:

40. Երկրագնդի բնակչության կեսը մինչև 25 տարեկան հասակում է, և աշխարհի երիտասարդության մեծ մասը՝ ավելի քան 25 տոկոսը, ապրում է զարգացող երկրներում: Այն մարդիկ, որոնք որոշում են քաղաքականությունը, պետք է հաշվի առնեն այդ ծանրակշիռ ժողովրդագրական գործոնները: Հատուկ միջոցներ պետք է ձեռնարկվեն, որպեսզի աղջիկները սոցիալական, մշակութային, քաղաքական ու տնտեսական կյանքի բոլոր

մակարդակների ղեկավարության գործին արդյունավետ մասնակցելու համար անհրաժեշտ հմտություններ ձեռք բերեն: Միջազգային հանրության համար վճռական նշանակություն կունենա ապագայի նոր ուղղության ցուցադրումը, այնպիսի ուղղության, որ կանանց ու տղամարդկանց նոր սերնդին ոգեշնչի մղվելու առավել արդար հասարակության կառուցման համատեղ աշխատանքի: Լիդերների այդ նոր սերունդը պետք է ընդունի այնպիսի աշխարհի անհրաժեշտությունը և աջակցի դրա կառուցմանը, որում յորաքանչյուր երեխա ազատ լինի անարդարությունից, ճնշումներից և անիրավահավասարությունից և որում յուրաքանչյուր ոք՝ կին թե տղամարդ, ազատորեն գործադրի սեփական ներուժը: Ուստի կանանց և տղամարդկանց հավասարության սկզբունքը պետք է դառնա սոցիալականացման գործընթացի օրգանական տարր:

Գլուխ III

Կարևորագույն հիմնախնդրային ոլորտները

41. Կանանց դրության բարելավումը և տղամարդկանց ու կանանց իրավահավասարության ապահովումը մարդու իրավունքների հարցերից մեկն է և սոցիալական արդարության ապահովման պայմաններից մեկը, և այն չպետք է քննարկվի առանձին, որպես կանանց առնչվող հարցերից մեկը: Դա կայուն, արդար և զարգացած հասարակության կառուցման միակ միջոցն է: Կանանց իրավունքների ու հնարավորությունների ընդլայնումը և կանանց ու տղամարդկանց իրավահավասարության ապահովումը ժողովուրդների հարաբերություններում քաղաքական, սոցիալական, տնտեսական, մշակութային և բնապահպանական անվտանգության հասնելու նախադրյալներն են:

42. Կանանց դրության բարելավման ոլորտում Նայրոբիի հեռանկարային ռազմավարությունների նպատակների մեծ մասը չի իրագործվել: Չնայած կառավարությունների, ինչպես նաև ոչ կառավարական կազմակերպությունների և համայն աշխարհի տղամարդկանց ու կանանց ջանքերին՝ կանանց իրավունքների ու հնարավորությունների ընդլայնման ճանապարհին նախկինի պես խոչընդոտներ գոյություն ունեն: Աշխարհի շատ շրջաններում պահպանվում են քաղաքական, տնտեսական և բնապահպանական լրջագույն ձգնաժամերը: Դրանց շարքում են հարձակողական պատերազմները, զինված հակամարտությունները, գաղութատիրությունը և օտարների տիրապետության այլ ձևերը կամ օտարերկրյա ներխուժումները, քաղաքացիական պատերազմները և ահաբեկչությունը: Այդ իրավիճակները՝ զուգակցված համակարգային կամ փաստացի խտրականությամբ, կանանց բոլոր մարդու իրավունքների ու հիմնական ազատությունների, նրանց քաղաքացիական, մշակութային, տնտեսական, քաղաքական ու սոցիալական իրավունքների խախտումներով կամ դրանք պաշտպանելու անկարողությամբ, ներառյալ նրանց զարգացման իրավունքը և կանանց ու աղջիկների նկատմամբ արմատացած կանխակալ վերաբերմունքը, ընդամենը խոչընդոտներից մի քանիսն են, որոնք ի հայտ են եկել 1985 թվականի համաշխարհային խորհրդաժողովից հետո՝ Միավորված ազգերի կազմակերպության հայտարարած Կանանց տասնամյակի՝ հավասարության, զարգացման և խաղաղության ձեռքբերումները քննարկելիս և գնահատելիս:

43. Նայրոբիի խորհրդաժողովից հետո ունեցած առաջընթացի քննարկումը հնարավորություն է տալիս վեր հանելու ամենասուր հիմնախնդիրները և առավել կարևոր

ուլորտները, որոնք առաջնահերթ են միջոցների ձեռնարկման առումով: Բոլոր կողմերը պետք է իրենց ջանքերն ու ռեսուրսներն ուղղեն կարևորագույն հիմնախնդրային ոլորտների հետ կապված ռազմավարական նպատակներին հասնելուն, որոնք անխուսափելիորեն փոխկապակցված, փոխկապված և անհետաձգելի բնույթ ունեն: Այդ կողմերը պետք է բոլոր հիմնական հիմնախնդրային ոլորտներում գործնականորեն մշակեն ու իրականացնեն հաշվետվության մեխանիզմներ:

44. Այդ նպատակներով կառավարությունները, միջազգային հանրությունը և քաղաքացիական հասարակությունը, ներառյալ ոչ կառավարական կազմակերպությունները և մասնավոր սեկտորը, պետք է ռազմավարական միջոցներ ձեռնարկեն հետևյալ կարևորագույն հիմնախնդրային ոլորտներում.

զ Կանանց վրա ծանրացած աղքատության բեռի պահպանումն ու մեծացումը:

զ Անհավասարությունը և անհամապատասխան հնարավորությունները կրթության և մասնագիտական պատրաստության ոլորտում և դրանց անհավասար մատչելիությունը:

զ Անհավասարությունը և անհամապատասխան հնարավորությունները առողջության պահպանման և հարակից ոլորտներում և համապատասխան ծառայությունների անհավասար մատչելիությունը:

զ Բռնությունը կանանց նկատմամբ:

զ Ջինված և ուրիշ կոնֆլիկտների հետևանքները կանանց համար, մասնավորապես նրանց համար, ովքեր ապրում են օտարերկրյա օկուպացիայի պայմաններում:

զ Անհավասարությունը տնտեսական կառույցների և քաղաքականության շրջանակներում, արտադրական գործունեության բոլոր ձևերում և ռեսուրսների մատչելիության խնդրում:

զ Կանանց և տղամարդկանց անհավասարությունը իշխանության բաժանման և բոլոր մակարդակներում դիրեկտիվ որոշումների ընդունման ոլորտում:

զ Բոլոր մակարդակներում կանանց դրության բարելավման աջակցությանը կոչված մեխանիզմների անկատարությունը:

զ Կանանց մարդու իրավունքների անբավարար հարգանքը և անհամապատասխան խրախուսումը:

զ Կանանց ստերեոտիպային կերպարների ստեղծումը հաղորդակցության բոլոր համակարգերում և հատկապես զանգվածային լրատվության միջոցներում, կանանց համար դրանց մատչելիության և այդ համակարգերի գործունեությանը նրանց մասնակցության անհավասարությունը:

զ Աղջիկների նկատմամբ պահպանվող խտրականությունը և նրանց իրավունքների խախտումը:

Գլուխ IV

Ռազմավարական նպատակները և միջոցները

Կանայք և աղքատությունը

Ռազմավարական նպատակները

1. Ջարգացման մակրոտնտեսական քաղաքականության և այնպիսի ռազմավարությունների մշակում, ընդունում և իրականացում, որոնց մեջ հաշվի են առնվում աղքատության պայմաններում ապրող կանանց պահանջներն ու պայմանները:
2. Օրենքների ու վարչական ընթացակարգերի վերանայում՝ կանանց իրավունքների հավասարության ապահովման և նրանց համար տնտեսական ռեսուրսների մատչելիության ապահովման նպատակով:
3. Կանանց համար խնայողական մեխանիզմների ու հաստատությունների և վարկերի մատչելիության ապահովում:
4. Աղքատության ֆեմինացման հիմնախնդրի լուծման նպատակով գենդերային գործոնը ներառող մեթոդաբանության մշակում և հետազոտությունների անցկացում:

Կանանց կրթությունը և մասնագիտական պատրաստությունը
Ռազմավարական նպատակները

1. Կրթության հավասար մատչելիության ապահովում:
2. Անգրագիտության վերացում կանանց շրջանում:
3. Կանանց համար մասնագիտական-տեխնիկական պատրաստության, գիտության ու տեխնիկայի ոլորտում կրթության և անընդհատ կրթության մատչելիության ընդլայնում:
4. Կրթության ու մասնագիտական կրթության անխտրական մոտեցումների մշակում:
5. Բավարար ծավալի ռեսուրսների հատկացում կրթության ոլորտում բարեփոխումներ իրականացնելու համար և դրանց իրականացման ընթացքի վերահսկողություն:
6. Աղջիկների կրթության ու մասնագիտական պատրաստության օժանդակում նրանց կյանքի ողջ ընթացքում:

Կանայք և առողջապահությունը
Ռազմավարական նպատակները

1. Առողջապահության ոլորտի և տեղեկատվության ու հարակից ոլորտների համապատասխան մատչելի ու բարձրորակ ծառայությունների մատչելիության ընդլայնում կանանց համար նրանց կյանքի ողջ ընթացքում:
2. Կնախարգելիչ ծրագրերի ամրապնդում՝ ուղղված կանանց առողջության ամրապնդմանը:
3. Սեռական ճանապարհով փոխանցվող հիվանդություններին, ՄԻԱՎ/ՉԻԱՀ-ին և սեռական ու վերարտադրողական առողջության հարցերին առնչվող ձեռնարկումների իրականացում՝ գենդերային գործոնների հաշվառումով:
4. Կանանց առողջության պահպանման հետազոտությունների օժանդակություն և տեղեկատվության տարածում:
5. Կանանց առողջության պահպանմանը հատկացվող ռեսուրսների ծավալի մեծացում և այդ ոլորտում գործունեության վերահսկողություն:

Բռնություն կանանց նկատմամբ
Ռազմավարական նպատակները

1. Համալիր միջոցառումներ կանանց նկատմամբ բռնության կանխարգելման և վերացման նպատակով:
2. Կանանց նկատմամբ բռնության պատճառների ու հետևանքների և կանխարգելիչ միջոցների արդյունավետության հարցերի ուսումնասիրություն:
3. Կանանց թրաֆիկինգի վերացում և օգնության ցուցաբերում այն կանանց, որոնք մարմնավաճառության ու թրաֆիկինգի հետևանքով բռնության զոհ են դառնում:

Կանայք և զինված հակամարտությունները
Ռազմավարական նպատակները

1. Կանանց մասնակցության ընդլայնում կոնֆլիկտների կարգավորման գործում որոշումների ընդունման մակարդակներում և այն կանանց պաշտպանություն, որոնք գտնվում են զինված և ուրիշ կոնֆլիկտների գոտում կամ օտարերկրյա օկուպացիայի պայմաններում:
2. Ռազմական չափից ավելի ծախսերի կրճատում և սպառազինության առկայության հսկողություն:
3. Կոնֆլիկտների կարգավորման ոչ բռնի ձևերի քարոզչություն և կոնֆլիկտային իրավիճակներում մարդու իրավունքների խախտումների դեպքերի թվի կրճատում
4. Խաղաղության մշակույթի քարոզչության գործում կանանց ավանդի ընդլայնման օժանդակություն:
5. Պաշտպանություն, օգնություն և մասնագիտական պատրաստություն փախստական, տեղաշարժված, միջազգային պաշտպանության կարիք ունեցող և երկրի ներսում տեղաշարժված կանանց համար:
6. Օգնություն գաղութներում և չինքնակառավարվող տարածքներում գտնվող կանանց:

Կանայք և տնտեսությունը
Ռազմավարական նպատակները

1. Կանանց տնտեսական իրավունքների և ինքնուրույնության խրախուսում, ներառյալ վարձու աշխատանքի մատչելիությունը, աշխատանքի պատշաճ պայմաններ և տնտեսական ռեսուրսների վերահսկողություն:
2. Ռեսուրսների, աշխատատեղերի, շուկայի և առևտրի հավասար մատչելիություն կանանց համար:
3. Ծառայությունների մատուցում բիզնեսի, մասնագիտական պատրաստության ոլորտում, ինչպես նաև ծառայություններ շուկաների, տեղեկատվության և տեխնոլոգիաների մատչելիության ապահովման համար, հատկապես ցածր եկամուտ ունեցող կանանց:
4. Կանանց տնտեսական ներուժի և առևտրային ցանցերի ամրապնդում:
5. Մասնագիտական խտրազատման և աշխատանքի տեղավորվելիս դրսևորվող խտրականության բոլոր ձևերի վերացում:
6. Կանանց և տղամարդկանց աշխատանքային և ընտանեկան պարտականությունների հավասարակշռված բաշխման օժանդակություն:

Կանանց մասնակցությունը դիրեկտիվ մարմինների աշխատանքին և որոշումների կայացման գործընթացին
Ռազմավարական նպատակները

1. Միջոցների ձեռնարկում ապահովելու կանանց համար դիրեկտիվ կառույցների և որոշումների կայացման գործընթացների հավասար մատչելիությունը և նրանց լիակատար մասնակցությունը դրանցում:

2. Կանանց՝ որոշումների կայացման գործընթացներին և կառավարման համակարգի աշխատանքին մասնակցելու հնարավորությունների ընդլայնում:

Կանանց դրության բարելավման ինստիտուցիոնալ մեխանիզմները
Ռազմավարական նպատակները

1. Ազգային մեխանիզմների և ուրիշ կառավարական մարմինների ստեղծում կամ ամրապնդում:

2. Օրենսդրությունների, պետական քաղաքականության, ծրագրերի և նախագծերի շրջանակներում գենդերային հայեցակետերի հաշվառում:

3. Սեռի հատկանիշի կտրվածքով տվյալների ու տեղեկատվության հավաքում և տարածում պլանավորման և գնահատման նպատակներով:

Կանանց մարդու իրավունքները
Ռազմավարական նպատակները

1. Կանանց մարդու իրավունքների խրախուսում և պաշտպանություն մարդու իրավունքների վրաբերյալ բոլոր փաստաթղթերի, հատկապես Կանանց նկատմամբ խտրականության բոլոր ձևերի վերացման մասին կոնվենցիայի լիակատար իրականացման միջոցով:

2. Օրենքի համաձայն և գործնական կյանքում հավասարության և անխտրականության ապահովում:

3. Իրավաբանական գրագիտության ապահովում:

Կանայք և զանգվածային լրատվության միջոցները
Ռազմավարական նպատակները

1. Կարծիքների արտահայտմանը և զանգվածային լրատվամիջոցներում և հաղորդակցության տեխնոլոգիապես նոր միջոցներում որոշումների կայացմանն առնչվող հնարավորությունների և դրանց մատչելիության ընդլայնում կանանց համար, ինչպես նաև այդ միջոցների օգնությամբ:

2. Օժանդակություն կանանց հավասարակշռված և ոչ ստերեոտիպային կերպարի ստեղծմանը զանգվածային լրատվամիջոցներում:

Կանայք և շրջակա միջավայրը
Ռազմավարական նպատակները

1. Կանանց գործուն ներգրավում բոլոր մակարդակների որոշումների կայացման մակարդակում բնապահպանական հարցերի վերաբերյալ որոշումների կայացման գործընթացում:
2. Կայուն զարգացման ռազմավարություններում և ծրագրերում գենդերային հիմնախնդիրների և հայեցակետերի ներառում:
3. Ազգային, տարածաշրջանային և միջազգային մակարդակներում կանանց համար զարգացման և շրջակա միջավայրի ոլորտի քաղաքականության հետևանքների գնահատման մեխանիզմների ամրապնդում կամ ստեղծում:

Աղջիկներ

Ռազմավարական նպատակները

1. Աղջիկների նկատմամբ խտրականության բոլոր ձևերի վերացում:
2. Աղջիկների առնչությամբ բացասական մշակութային ավանդույթների և գործելակերպի վերացում:
3. Աղջիկների իրավունքների խրախուսում և պաշտպանություն և հասարակայնության իրազեկության բարձրացում նրանց ներուժի և պահանջմունքների մասին:
4. Աղջիկների նկատմամբ խտրականության վերացում կրթության, հմտությունների զարգացման և մասնագիտական պատրաստության ոլորտում:
5. Աղջիկների նկատմամբ խտրականության վերացում առողջապահության և սննդի ոլորտներում:
6. Երեխաների աշխատանքի տնտեսական շահագործման վերացում և աղջիկների պաշտպանություն աշխատատեղերում:
7. Աղջիկների նկատմամբ բռնության վերացում:
8. Աղջիկների շրջանում լուսավորական աշխատանք սոցիալական, տնտեսական և քաղաքական կյանքի հարցերի շուրջ:
9. Աղջիկների դրության բարելավման գործում ընտանիքի դերի ամրապնդում: